

Perfectio mixta est ea quae in proprio conceptu aliquam imperfectionem includit: sive quae excludit a sui consortio aliam perfectionem, ut esse corpus, rationale etc. Perfectio ergo simplex est ea, quae est melior ipsa, quam non ipsa: h. e. melius est eam habere quam non habere: si enim illam habet subiectum, nulla perfectione excellentiore propter ipsam idem destituitur. Perfectio mixta est ea, quae non est melior ipsa quam non ipsa; h. e. non est melius ipsam habere, quam ipsa carere; eo quod eam habens cares certe aliis perfectionibus etiam excellentioribus; ea vero carens potes illas omnes habere. (Cf. S. Anselmum in Monologio.)

VII Perfectio totalis comparativa recipit gradus tum *extensive*, tum *intensive*: nempe quod perfectum est potest esse magis vel minus perfectum aliis in diverso genere existentibus, vel aliis in eodem genere. Si primo modo, gradus spectantur secundum extensionem; si altero, secundum intensitatem. *Extensive* enim aliquid perfectius est, quod pluribus aut praestantioribus perfectionibus constat quoad essentiam: quod secundum vires plura aut praestantiora potest: cuius finis ultimus assequendus nobilior est. *Intensive* autem perfectius est quod in eodem genere perfectionum, aut virium, eas cumulatus obtinet; ut qui ingenii acumine praestat, qui fini consequendo magis est paratus, ut iustus: qui promptius et facilius vires suas exercet, ut qui scientiarum, artium, et virtutum habitus possidet.

VIII Quamvis gradus sint perfectionum in serie entium, quemadmodum in mineralibus, vegetantibus, sentientibus, intelligentibus, ita ut superiora entia contineant perfectionem inferiorum; non tamen illa, quae sunt entia finita continent formaliter aut eminenter perfectionem omnem inferiorum: sicut homo non habet vim odorem canum, aut facultatem avium volandi. Scilicet excessus graduum perfectionum in eo est quidem, ut quae superiora sunt entia habeant perfectionem in genere entis excellentiorem aliis inferioribus, et aequivaleant quodammodo aliis, quatenus praestare possunt quod praestant alia, vel formaliter, ut homo praestat quae sunt bruti; vel eminenter ut intellectus angelicus cogno-

scit facta praesentia quae et a sensu attinguntur: at non continent superiora omnem formalem perfectionem possibilem in generibus inferioribus. Continent scilicet perfectiones inferiorum secundum quandam communem rationem tantum, non etiam secundum id quod proprium est cuiuscumque speciei. Ratio est, quia id perfectionem infinitam infert (Th. XXIX. p. I), ideoque est proprium entis infiniti, a quo est omnis perfectio quae in ceteris continetur.

IX De perfectionibus entis, prout ontologia postulat, locuturi, considerabimus perfectiones universaliores; et primo tum eas, quae cum conceptu essentiae connectuntur, tum quae cum conceptu existentiae cohaerent, quae sunt absolutae; ac tandem eas, quae ex relationibus exsurgunt.

De perfectionibus absolutis

DE SIMPLICI ET COMPOSITO

THESIS XXVIII^a

I Tradita notione entis physice compositi et entis physice simplicis, II principia quaedam ad utrumque spectantia colligi rite possunt. III Praeter compositionem physicam vero compositio quoque metaphysica admittenda est.

DECLARATIO I. PARTIS. Compositum dicitur ens quod partibus constat, simplex dicitur ens quod partibus caret. Simplex proinde ponit ens, et negat distinctionem in ente: negat igitur imperfectionem. Nam ens eatenus perfectum est, quatenus eius omnia constitutiva sunt unum (Th. V. p. IV): quo ergo maior est unitas, eo maior erit perfectio: et quo minor unitas, minor perfectio. Negando ergo distinctionem in ente, negatur quaedam imperfectio, et ponitur perfectio, quia ponitur realis identitas. Conceptus igitur simplicitatis quoad mo-

dum significandi est negativus; sed quoad rem significatam est positivus. Simplicitas itaque est unitas indivisibilis: sive est identitas perfectionum, quae rem constituunt. Quare nimis absurdi sunt, qui ens simplex per remotionem concipiunt ad modum puncti mathematici: si enim ab idea rei compositae vis progredi ad ideam rei simplicis, non debes remove aliquam realitatem; sed debes concipere identificari perfectiones seu realitates omnes, remota tantum ratione partium.

Compositio proprie dicta, quacum simplicitas consistere nequit, est *compositio physica*; quae ex partibus propriam realitatem habentibus, distinctis idcirco et separabilibus exurgit. Quadruplex est: 1^a *quantitativa tantum*, ex partibus homogeneis, ut massa aquae: 2^a *quantitativa integralis*, ex partibus heterogeneis integrantibus, ut corpus humanum: 3^a *essentialis*, quae prodit ex partibus essentiae, ut compositio animantis ex corpore et anima: 4^a *accidentalis*, quae ex subiecto et accidente prodit. Nomine autem accidentis intelligenda est realitas a subiecto distincta, ut compositio sit vere physica. Cuicumque ex his compositionibus opponitur simplicitas quaedam. Quocirca potest ens secundum unam rationem esse simplex, et secundum aliam compositum: ut ex. gr. sunt naturae elementorum, quae careant quidem partibus essentiae, habeant tamen partes quantitativas.

DEMONSTRATIO II. PARTIS. Ex his porro notionibus haec principia colliguntur.

1° *Simplicitas non est synonyma inextensioni*. Nam vel sermo est de extensione formali, quae est divisibilis in partes reales, vel de extensione virtuali, qua realitas quaedam occupat spatium divisibile. Si accipiatur inextensio opposita priori extensioni, ea est solum negatio partium secundum quantitatem: simplicitas vero quamlibet negationem partium comprehendit. Ea est per se aliquid negativum, et de puncto mathematico praedicari potest; haec est positiva, et de rebus realibus solum praedicatur. Si accipiatur inextensio prout opponitur extensioni virtuali, adeo ea non est synonyma simplicitati, ut simplicitas possit si-

mul componi cum eius opposito, h. e. cum extensione virtuali: nimirum simplex potest eam habere (cf. quae dicemus in Cosmologia de Quantitate). Itaque inextensio formalis est solum simplicitas quaedam, quae opponitur primae compositioni ex enumeratis.

2° *Simplicitas perfectior est compositione, eaque est perfectio simplex, haec mixta*. Non dicimus quodvis simplex perfectius esse quovis composito; nam ex. gr. homo perfectior est anima: sed rationes ipsas simplicitatis et compositionis inter se comparamus. Iam vero quoad primum ratio patet: quia compositum perfectum est quatenus est unum: porro unitas simplicitatis maior est unitate compositionis. Alterum autem facile quoque probatur: quia simplicitas dicit actum ac maximam unitatem: id vero nullam imperfectionem includit, nec ullam excludit perfectionem. Compositio e contrario dicit limites partium ad invicem, dicit dependentiam compositi a partibus: quae omnia imperfectiones sunt.

3° *Omne compositum est posterius natura suis componentibus*. Nam eo posito ponuntur partes, non vicissim (cf. Cap. III de Principio generatim n. IV). Praeterea partes habent erga ipsum rationem causae intrinsecae: causa autem est natura prior effectu. Hinc fieri nequit ut partes reales quae aliquod totum constituunt, sint hae tantum ratione entia, quia nempe totum est ens: nam cum partes sint natura priores toto, et totum constituent prout sunt entia, debet unaquaeque ex illis esse ens natura prius quam totum.

4° *Partes cum uniuntur, perficiuntur invicem*. Unaquaeque enim per aliam obtinet, ut actu constituat totum, seu sit actu pars.

5° *Partes ut partes, ordinatur ad compositum seu totum*. Nam hic est finis earum; ac unaquaeque seorsim est eo imperfectior.

DEMONSTRATIO III. PARTIS. Praeter compositionem physicam est alia compositio, quae metaphysica nuncupatur. Haec analogice dicitur ad modum compositionis physicae. Subiectum metaphysicae compositionis est ens physice sim-

plex. Itaque sicut in compositione physica requiruntur partes, quae uniantur simul, et invicem perficiantur; ita ad compositionem metaphysicam postulatur, ut in ente simplici sint perfectiones quae cum fundamento in re concipi possint veluti partes, vel una perfectibilis ab alia.

Compositio autem metaphysica duplex distingui potest, propria, et minus propria. Propria dupliciter habetur: 1° cum una formalitas est realiter separabilis ab alia, separatione non mutua (Th. VII p. II), ut figura a corpore: 2° cum formalitates alicuius rei ita se habent, ut neutra sit de intrinseco conceptu alterius, ut sensus et intelligentia, extensio et motus. Tunc haberi dicimus compositionem metaphysicam proprie, quia conceptus compositionis vere locum habet: nam quoniam formalitates seiungi possunt, aut neutra est de essentia alterius, et ita ambo finitae sunt; hinc utraque se habet ad alteram ut pars, seque mutuo complement in uno subiecto, cui insunt.

Compositio metaphysica propria est 1° *ex genere et differentia*. Sane cum ens constat genere et differentia, haec non est de conceptu generis; concipitur proinde ipsa esse ei extrinseca, eique superaddi, et ideo genus ab ea perfici. Differentia autem, si vere differentia est, ita et ipsa se habet, ut nec de ipsius conceptu sit genus, quemadmodum rationalitas quoad sensibilitatem. Quare ambo concipiuntur ut partes constituentes totum. Nec id opponitur doctrinae S. Thomae (VII Metaph. L. 12°) quod « formae specierum, quae sunt differentiae, non sunt aliae formae a forma generis, sed sunt forma generis cum determinatione. Unde cum differentia additur generi, non additur quasi aliqua diversa essentia a genere, sed quasi in genere implicite contenta, sicut determinatum continetur in in determinato ». His enim verbis S. Thomas negat realem distinctionem inter genus et differentiam; declarat namque id quod superius statuerat « genus nempe non esse praeter ea, quae sunt species generis: non enim invenitur animal quod non sit homo, nec bos, nec aliquid aliud huiusmodi ». Excludit scilicet eam distinctionem S. Doctor, quam postea scotistae invexerunt.

Quod evidens fiet conferenti opuse. de natura generis c. 8: ubi eandem tradens doctrinam ait: « formas specierum non esse alias a forma generis *realiter* ».

Novimus porro certe gradum metaphysicum alicuius entis non esse de conceptu alterius gradus eiusdem entis, 1° cum alter potest secundum eandem rationem esse seiunctus ab altero, ut sensibilitas, quae in brutis reperitur seiuncta ab intelligentia: et motus, qui in puro spiritu reperitur seiunctus a quantitate: sic enim liquet id quod seiungi potest, non esse de conceptu alterius. 2° Cum alter, etsi alterum quodammodo includat, tamen includit non prout includens est perfectio quaedam, sed prout est imperfectio; sicut rationalitas, quae non quatenus est perfectio h. e. vis intelligendi, includit animalitatem, nam in puris spiritibus est secreta ab illa; sed prout est vis imperfecta intelligendi. Tunc enim intelligitur quod gradus inclusus in altero continetur non quatenus sit de conceptu eius, sed quatenus ab eo exigitur et praesupponitur. Si enim inclusus esset de conceptu includentis, quantumvis hic perficeretur, semper illum includeret; quia conceptus essentiae idem manere debet. Ita quia de conceptu viventis est esse, ubicumque est vita, ibi est esse.

Compositio haec prior dicitur quoque ex gradibus metaphysicis; et locum habet ubicumque gradus se habent ad invicem ut genus et differentia.

Conditio necessaria ontologica huius metaphysicae compositionis, sicut et aliarum, est finitas perfectionum; hac enim posita fieri potest ut differentia sit extra conceptum generis, quod fieri nequiret si ipsum esset infinitum in ratione entis; fierique per eam potest ut differentia requirat formaliter alium gradum entis qui in conceptu suae perfectionis non continetur: nam si infinita esset, id non requireret; quod enim infinitum est, sibi sufficit.

Corollarium. Ergo in illo Ente, cuius perfectiones omnes sunt infinitae in genere entis, nequit haec compositio metaphysica reperiri.

2° Altera compositio metaphysica propria est *ex sub-*

stantia finita eiusque propria hypostasi. Nam substantia quae a superiore assumi potest, amittere potest subsistentiam propriam; quae ab ea, separatione non mutua, separatur. Neque est de essentiali conceptu substantiae subsistentia propria; licet sit vel hoc vel illo modo, h. e. vel in se vel in alio subsistere. Per subsistentiam propriam vero existit perfecto modo naturali substantia: concipitur ergo cum fundamento in re perfici substantia a propria subsistentia, et utrumque simul constituere totum: ergo.

Corollarium. Ergo ab ea substantia, quae essentialiter subsistit personalitate sua, nec idcirco assumi potest, exulat necessario haec compositio metaphysica: quapropter ea esse nequit in substantia infinita.

3° Alia compositio metaphysica propria est *ex essentia et modis eius contingentibus.* Nam modi contingentes non sunt de conceptu essentiae subiecti, et possunt abesse, eo manente; sunt ergo quodammodo extra ipsum; atque ab eis subiectum perficitur, quemadmodum et illi ab eo, a quo mutantur esse: simulque subiectum et modi constituunt totum: ergo.

Corollarium. Ergo illud subiectum, in quo nihil est contingens, sed ex toto est necessarium, cuiusmodi est ens infinitum, excludit hanc compositionem.

Alia est compositio metaphysica impropria, quae deficit scilicet a vera ratione prioris, sed aliquid amplius est quam distinctio rationis ratiocinatae. Ea nempe habet locum cum formalitates secundum rationem distinctae, ita se habent 1° ut quamvis una non sit de intrinseco conceptu alterius, altera tamen sit de intrinseco conceptu illius: 2° ut quamvis possit una separari ab alia, sit tamen ea separatio improprie dicta, qua scilicet totum desinit. Exemplum esto prioris: *spiritus et ens*; posterioris: *essentia et existentia realis.* In his deficit ratio completa compositionis prius explicatae, quia non sunt duae formalitates, quae concipi possint ut partes, vel se perficientes ambo ad invicem; est tamen aliquid amplius quam pura distinctio rationis ratiocinatae. Haec enim non postulat ut una formalitas non sit de con-

ceptu intrinseco alterius, vel ut separatio impropria haberi possit, quemadmodum liquet in distinctione, qua divina attributa distinguuntur. Est ergo et in hac quaedam licet diminuta ratio compositionis. Sane fundamentum compositionis metaphysicae heic quoque occurrit, scilicet finitas perfectionis; atque una formalitas concipi potest perfectibilis ab alia, quia essentia creata per se posset non esse; et ens, cuius notio ab entibus finitis accipitur, potest esse non spiritus.

Ceterum quoniam haec est compositio metaphysica impropria, ideo negavimus in Th. I ens contrahi in inferioribus per modum compositionis: et non affirmavimus in Th. III compositionem metaphysicam intercedere inter essentiam et existentiam.

Quaeres an sit aliqua compositio metaphysica inter naturam realem et individuum, sicut inter essentiam et existentiam. Respondeo ideo compositionem quandam statui inter essentiam et existentiam realem, quia ea potest non existere, at nulla natura realis etiam in statu possibilitatis potest non esse individua: idcirco non videtur compositio ulla habere locum.

DE TOTO ET PARTIBUS.

I Cum notione *perfecti*, et *compositi* cohaeret notio *totius*: quocirca de eo heic aliquid dicendum.

Totum triplex distinguitur, physicum, metaphysicum, et logicum. De hoc tertio actum est in Dialectica (CLV) satis. Notio primi et alterius modo est complenda.

Totum differt a composito per excessum: quia compositum dicit tantum partes unitas; totum dicit omnes partes unitas, quas natura rei postulat. Differt totum a perfecto, propter minorem extensionem: nam totum dicitur de eo quod partes habet, sive reales proprie, sive metaphysicas improprie; perfectum autem etiam de eo quod nullas huiusmodi partes habet. Hinc totum dicitur a quo nulla pars, quae esse debet, abest; perfectum autem, a quo nulla perfectio, quae inesse debet, abest.

Cum totum relative dicatur ad partes, illud primo et proprie appellabitur totum in quo partes verae, h. e. reales sunt, nempe sub ipsa ratione partium. Quare totum proprie est *totum physicum*.

Totum metaphysicum illud est quod resultat ex compositione metaphysica: quare ubi compositio metaphysica non habet locum, cum ibi nullo modo concipi possint partes, nec totum dici deberet. Verum usu quodam factum est, ut habita etiam tantum ratione distinctionis perfectionum secundum conceptus, illud dicatur metaphysice totum, quod plures perfectiones, omnesque sibi debitas comprehendit.

II Quaestio duplex est: 1^a an totum a suis partibus collective quoque sumptis distinguatur; 2^a an unio partium sit realitas quaedam praeter partes unitas. Huic alteri quaestioni iam fecimus satis in Thesi de Modis in fine, ubi probavimus unionem non esse posse realitatem distinctam a rebus unitis. Ad primam quaestionem quod attinet, quidam veteres censuerunt totum a suis partibus collective quoque sumptis realiter distingui, eo quod totum sit quiddam melius omnibus simul partibus, quia singulae in toto perficiuntur: ipsum ergo est perficiens, illae perfectibiles: ac praeterea desinit totum manentibus partibus: ac quaedam toti competunt, quae partibus simul sumptis non conveniunt.

Atqui totum non distinguitur re a suis partibus unitis. Partes enim sunt eius causae intrinsecae; his ergo simul positis, eo ipso habetur totum. Et sane non distinguitur adaequate, ut alia res: sic enim non esset totum, cum non esset ex partibus. Neque distinguitur inadaequate propter aliquam scilicet realitatem quae sit propria eius; nam haec realitas vel est pars totius, vel non: si est pars: ergo totum ex solis partibus constat: si non est pars, non spectat ad totum, quia totum est id quod ex partibus omnibus coalescit. Distinguitur autem totum distinctione reali inadaequata a partibus suis seorsim sumptis: est enim aliud ab ipsis, sed non ex toto; ideoque singulis manentibus partibus totum desinere potest; non vero omnibus partibus simul sumptis h. e. unitis manentibus.

III Argumentum primum et secundum contra sententium facile solves, si advertas partes collective simul sumptas dupliciter dici posse: vel enim illud *simul collective* significat tantum simultaneam existentiam, vel etiam unionem earum. Si primum, verum quidem est eas distingui a toto; sed ideo verum est, quia totum non existit; nec ipsae sunt actu partes. Si alterum, tunc falsum est distingui realiter partes a toto. Sane partes perficiuntur quidem in toto, sed non a toto tamquam ab aliqua re a se ipsis distincta: perficiuntur autem in toto, quia invicem se complement ipsa unione. Idecirco totum non est perfectius partibus ita simul sumptis, nec eas perficit. Falsum est quoque, ut iam monuimus, desinere totum manentibus partibus simul unitis, sed desinere potest manentibus iis omnibus seorsim.

Pro cuius rei clariore intelligentia, et solutione argumenti tertii, iuverit prae oculis habere hanc egregiam Silvestri Mauri animadversionem. « Radix aequivocationis in hac quaestione oritur ex eo quod totum dicit partes simul sumptas, non utcumque, sed ut se invicem intrinsece perficientes; ideoque dicit partes non semel tantum, sed bis, nec solum in recto, sed etiam in obliquo. Ex. gr. homo est corpus et anima, non utcumque, sed corpus ut animatum, et anima ut materiata: ideoque corpus bis dicitur, semel in recto, et ut habens perfectionem animae, quae importatur in obliquo, et ut habitum ab anima, quae importatur in recto. Quod enim significatur in recto, importatur ut habens; quod in obliquo ut habitum. Anima similiter bis dicitur. Ex hoc sequitur quod quaedam denominationes convenient toti, quae non conveniunt partibus semel tantum et in recto sumptis: ideoque videtur quod totum distinguatur a partibus. Sed quod tales denominationes convenient toti non oritur ex eo quod totum addit aliquid supra partes, sed quia easdem partes bis dicit, ut explicatum est. » Quaest. philos. L. II q. XI ad 5.^m